

Broedvogelinventarisatie

Pastorsweijers en

Visvijvers Bergeijk

1994

Samenstelling: Tom Heijnen
Uitgave: Vogelwerkgroep De Kempen, Veldhoven
Januari 1994

Inhoudsopgave

1.	Inleiding en werkwijze	2
2.	Resultaten	5
2.1	Broedvogels	5
2.2	Niet-broedvogels	7
2.3	Andere diersoorten	8
3.	Bespreking van de resultaten	9
	Bijlage: Verspreidingskaarten van broedvogels in 1994	11

1. Inleiding en werkwijze

Als vervolg op de inventarisatie in 1993 zijn de Pastoorsweijers en de Visvijvers te Bergeijk in 1994 wederom op alle broedvogelsoorten geïnventariseerd. Dit rapport geeft de resultaten weer van 1994 en bevat een vergelijking met de gegevens uit 1993.

De inventarisatie is uitgevoerd door de volgende leden van Vogelwerkgroep de Kempen: Martin v.d. Broek, Tom Heijnen en Jan Wouters. Enkele aanvullende gegevens werden ontvangen van Harold Bierens, Lex Peeters en Pierre v.d. Wielen.

Voor een algemene beschrijving van de gehanteerde werkwijze in het veld en bij de interpretatie van de gegevens wordt verwezen naar het verslag over 1993. Samenvattend zijn de belangrijkste punten:

- Het gebied werd verdeeld in drie deelgebieden, de Pastoorsweijers (Pw), de Visvijvers (Vv), en de populierenlaan (Pl) grenzend aan de oostzijde van de Visvijvers (zie figuur 1 voor afbakening van het geïnventariseerde gebied). De deelgebieden werden te voet doorkruist.
- Bij het inventariseren van Kleine Karekieten op de Visvijvers werd de "maak wat herrie en ik zing" methode gebruikt.
- De interpretatie van de waarnemingen is conform de nieuwste SOVON criteria (zie *Handleiding SOVON broedvogel onderzoek, uitgave 1993*).

In totaal is er 49,75 uren op 19 dagen geïnventariseerd (tabel 1). Helaas zijn de gegevens van 1994 niet zonder meer vergelijkbaar met die van 1993, omdat de bezoeksintensiteit en de verdeling van de bezoeken over het broedseizoen in belangrijke mate verschilden (tabel 2). Vanzelfsprekend is dit vooral van invloed op de resultaten van soorten die een lage trefkans hebben of die maar in een beperkt deel van het seizoen goed vast te stellen zijn. Samenvattend kunnen de volgende algemene kanttekeningen geplaatst worden:

- De Pastoorsweijers zijn in 1994 aanzienlijk intensiever onderzocht dan in 1993. Dit heeft evenwel niet tot een opvallend "beter" resultaat geleid. In komende jaren kan vermoedelijk volstaan worden met een bezoekschema zoals dat in 1993 is gehanteerd.
- De bezoeksintensiteit op de visvijvers is in 1994 te laag geweest, vooral in de periode tot half april en na half juni. Door het ontbreken van juli-bezoeken is er geen inzicht verkregen in de reproductie van Kuif- en Tafeleend.
- De populierenlaan is in 1994 eveneens niet intensief genoeg onderzocht. Een extra bezoek tot half april en na half juni was nodig geweest.

FIGUUR 1. OVERZICHT VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

TABEL 1. OVERZICHT VAN BEZOEKDATA EN -TIJDEN IN DE DRIE DEELGEBIEDEN.

Kodering bij "Weer": g = weersomstandigheden goed, m = matig.

<i>Gebiedsdeel</i>	<i>Datum</i>	<i>Weer</i>	<i>Tijd</i>	<i>Opmerkingen</i>
algemeen	15-3	m	21:15-23:45	Bosuulinventarisatie
Pastorsweijers	20-3	g	06:15-07:40	
	27-3	g	07:00-09:00	
	10-4	g	06:20-08:30	
	24-4	g	05:55-08:15	
	11-5	g	05:20-08:00	
	14-5	g	20:45-21:30	onvolledig bezoek
	17-5	m	15:15-16:50	onvolledig bezoek
	29-5	m/g	07:30-08:10	onvolledig bezoek
	31-5	g	04:50-08:50	
	12-6	g	07:00-08:15	onvolledig bezoek
	14-6	g	04:45-07:45	
	22-6	g	17:50-19:30	onvolledig bezoek
	29-6	g	14:30-16:30	onvolledig bezoek
	11-7	g	21:30-23:00	onvolledig bezoek
Visvijvers Bergeijk	27-3	g	06:50-07:15 en 08:00-09:00	
	17-4	g	07:15-08:45	
	24-4	g	08:30-09:20	onvolledig bezoek
	28-4	g	05:55-07:55	
	14-5	g	21:30-22:10	onvolledig bezoek
	17-5	m	17:00-18:10	onvolledig bezoek
	18-5	g	05:15-05:30 en 06:05-07:20	
	29-5	m/g	04:50-07:25	
	12-6	g	05:15-06:50	
	28-6	g	05:00-07:30	
Populierenlaan	27-3	g	07:15-08:00	
	17-4	g	06:10-07:15	
	28-4	g	08:00-09:25	
	18-5	g	05:15-06:05	
	12-6	g	04:40-05:15	
	28-6	g	07:55-08:45	

TABEL 2. VERGELIJKING BEZOEKINTENSITEIT IN 1994 TEN OPZICHTE VAN 1993.

Vermeld is het aantal volledige en, tussen haakjes, het aantal onvolledige bezoeken.

<i>Periode</i>	<i>Pastorsweijers</i>		<i>Visvijvers</i>		<i>Populierenlaan</i>	
	<i>1994</i>	<i>1993</i>	<i>1994</i>	<i>1993</i>	<i>1994</i>	<i>1993</i>
t/m 14-4	3 (0)	1 (0)	1 (0)	2 (2)	1 (0)	2 (0)
15-4 t/m 14-5	2 (1)	2 (1)		2 (2)	2 (2)	2 (0)
15-5 t/m 14-6	2 (3)	2 (0)		3 (1)	2 (0)	1 (0)
vanaf 15-6	0 (3)	1 (1)		1 (0)	3 (2)	1 (0)
totaal bezoeken	7 (7)	6 (2)		7 (3)	9 (6)	6 (0)
totaal uren	27	19		17	28	5,5
eerste volledige bezoek	20-3	4-4		27-3	29-3	27-3
laatste volledige bezoek	14-6	22-6		28-6	29-7	28-6

2. Resultaten

2.1 Broedvogels

De resultaten van de broedvogelinventarisatie van zowel 1993 als 1994 zijn weergegeven in de onderstaande tabel, waarin het aantal broedparen is weergegeven, onderverdeeld naar Pastoorsweijers (Pw), Visvijvers (Vv) en Populierenlaan (Pl).

Soort	-----1993-----				-----1994-----				Opmerkingen 1994
	Pw	Vv	Pl	Tot	Pw	Vv	Pl	Tot	
Dodaars	1	10	-	11	1	2	-	3	geen jongen waargenomen met uitzondering van één op de Vv. zijn van alle paren jongen gezien (1e broedsels)
Fuut	1	7	-	8	2	7	-	9	
Woudaapje	-	2	-	2	2	1	-	3	Vv: 1 m. gehoord van 14-5 tot en met 28-6, waaronder 22-5 Pw: 22-5 2 m. roepend, 26-5, 31-5 en 14-6 1 m. roepend
Knobbelzwaan	-	1	-	1	-	-	-	-	
Krakeend	-	1	-	1	-	4	-	4	17-4 t/m 18-5 regelmatig tot 4 paren, 29-5 1 paar
Wilde Eend	3	15-20	1	19-24	3-5	13	-	16-18	
Slobeend	-	3	-	3	-	1	-	1	
Tafeleend	-	4	-	4	-	1	-	1	
Kuifeend	-	18	-	18	-	13	-	13	
Torenvalk	-	-	-	-	-	-	1	1	nest met jongen
Fazant	1	1	2	4	3	-	-	3	
Waterral	-	2	-	2	-	-	-	-	
Waterhoen	6	12	-	18	4	12	-	16	
Meerkoet	5	24	-	29	3	13	-	16	
Holenduif	3	-	1	4	2	-	-	2	
Houtduif	4	6	5	15	4	3	-	7	
Tortelduif	3	-	1	4	3	-	-	3	
Koekoek	1	-	2	3	1	1	1	3	
Bosuil	-	-	-	?	1	-	-	1	in 1993 niet onderzocht
IJsvogel	-	-	-	-	2	-	-	2	nest 1: in wortelkruit van 3 omgevallen berken; 29-5 jongen in nest gehoord, op 12-6 waarschijnlijk uitgevlogen nest 2: in Beekloop-oever; op 24-4 1 v. en op 29-5 1 ex uit nest vliegend
Groene Specht	1	-	1	2	2	-	2	4	
Zwarte Specht	-	-	1	1	1	-	-	1	
Grote Bonte Specht	5	2	2	9	5	-	2	7	
Kleine B. Specht	1	-	-	1	1	-	-	1	20-3 2 ex roepend en roffelend
Witte Kwikstaart	-	1	-	1	-	-	-	-	
Winterkoning	27	15	15	57	17	13	15	45	
Heggemus	6	9	7	22	10	5	5	20	

<i>Soort</i>	<i>Pw</i>	<i>Vv</i>	-----1993-----				-----1994-----			
			<i>Pl</i>	<i>Tot</i>	<i>Pw</i>	<i>Vv</i>	<i>Pl</i>	<i>Tot</i>	<i>Opmerkingen 1994</i>	
Roodborst	12	8	2	22	13	4	3	20		
Nachtegaal	2	-	-	2	-	-	-	-		
Blauwborst	-	6	-	6	-	3	-	3		
Gekr. Roodstaart	3	1	-	4	1	-	-	1		
Merel	13	10	7	30	9	5	5	19		
Zanglijster	4	-	2	6	2	-	1	3		
Grote Lijster	-	1	-	1	1	-	-	1		
Bosrietzanger	3	1	-	4	1	2	-	3		
Kleine Karekiet	23	79	1	103	26	106	1	133		
Spotvogel	3	2	9	14	4	2	4	10		
Grasmus	-	-	4	4	1	2	2	5		
Tuinfluitier	17	11	15	43	10	11	15	36		
Zwartkop	19	7	10	36	20	9	11	40		
Tjiftjaf	17	17	13	47	14	13	13	40		
Fitis	11	5	1	17	8	2	-	10		
Grauwe Vliegenv.	2	-	2	4	1	-	-	1		
Goudhaantje	1	1	-	2	1	1	-	2		
Staartmees	4	5	2	11	3	2	1	6		
Matkop	6	4	-	10	7	-	-	7		
Kuifmees	4	2	-	6	5	1	-	6		
Zwarte Mees	1	1	-	2	1	-	-	1		
Pimpelmees	12	6	3	21	9	5	-	14		
Koolmees	20	8	6	34	10	7	1	18		
Boomkruiper	7	3	7	17	8	3	4	15		
Wielewaal	2	-	2	4	2	1	1	4		
Zwarte Kraai	1	-	3	4	1	1	7	9		
Kauw	-	-	-	-	-	-	2	2		
Spreeuw	2	1	9	12	3	-	3-7	6-10		
Vink	21	11	12	44	21	10	7	38		
Geelgors	2	-	-	2	1	-	-	1		
Rietgors	2	9	-	11	3	8	-	11		
Aantal paren	282	332	148	762	230	275	99	604		
Aantal soorten	42	41	31	54	47	35	23	54		

2.2 Niet-broedvogels

In de hierna volgende tabel zijn de wat interessantere niet-broedvogels opgenomen, die tijdens de inventarisatie in 1994 werden gezien. Voor afkortingen zie bij broedvogels. De vogels werden pleisterend vastgesteld tenzij anders aangegeven.

<i>Soort</i>	<i>Datum</i>	<i>Aantal</i>	<i>Plaats</i>	<i>Opmerkingen</i>
Aalscholver	27-3	3 + 22	Vv	3 rondvliegend, groep van 22 overtrekkend
	10-4	1	Pw	rondvliegend
	24-4	1 onv.	Vv	
	29-5	1 onv.	Vv	
	12-6	3	Vv	
Blauwe Reiger	27-3	c 10	Vv	
Kwak	14+15-5	1 m.	Pw	in de Kempen een zeldzame verschijning
Wilde Eend	24-4	52 m. en 4 v.	Vv	] voorjaars-
	17-5	48 m. en 13 v.	Vv	] maxima
Krakeend	24-4	7 m. en 4 v.	Vv	voorjaarsmaximum
Slobeend	15-3	14 m. en 8 v.	Vv	
Tafeleend	27-3	8	Pw	
	27-3	9 m. en 10 v.	Vv	] voorjaars-
	17-4	6 m. en 5 v.	Vv	] maxima
Kuifeend	27-3	17 m. en 16 v.	Vv	] voorjaars-
	24-4	18 m. en 15 v.	Vv	] maxima
Smient	12-6	1 m.	Vv	een zeer uitzonderlijke waarneming voor de tijd van het jaar
Bergeend	27-3	1 m. en 1 v.	Vv	
	18-5	1 m. en 1 v.	Vv	in baltsvlucht
Middelste Zaagbek	24-4	1 v.	Pw	aangevallen door Fuut; een zeer uitzonderlijke waarneming voor de Kempen
Nijlgans	27-3	4	Vv	2 op vijvers en 2 in weiland aan zuidzijde
Wespendief	17-5	2	Vv	cirkelend
Buizerd	20-3	1	Pw	
	27-3	1	Pw	
	29-6	1	Pw	roepend
Havik	27-3	1	Vv	roepend aan westzijde
	17-5	1 v.	Pw	
Sperwer	17-4	1	Pl	
	22-6	1 m.	Pw	
Scholekster	27-3	1 paar	Pl	
	17-4	1 paar	Pl	
Witgatje	24-4	1	Vv	
	28-4	1	Vv	langs Beekloop
Zwarte Stern	24-4	1	Vv	
Ijsvogel	17-4	1	Vv	
	17-5	1	Vv	
	18-5	1	Vv	
	29-5	1	Vv	
	12-6	1-2	Vv	
Gierzwaluw	24-4	1	Vv	1e waarneming

<i>Soort</i>	<i>Datum</i>	<i>Aantal</i>	<i>Plaats</i>	<i>Opmerkingen</i>
Witte Kwikstaart	28-4	c 25	Vv	slaapplaats
	29-5	15	Vv	slaapplaats
Gele Kwikstaart	10-4	1	Vv	overtrekkend
Roodborsttapuit	27-3	1	Vv	zingend
Blauwborst	11-7	1	Pw	zingend in sloot een oostzijde
Nachtegaal	24-4	1	Vv	zingend
Braamsluiper	28-4	1	Pl	zingend
Kruisbek	17-4	1	Vv	
Spreeuw	14-5	50-100	Pw	slaapplaats
	29-5	100-den	Vv	slaapplaats
	12-6	c 200	Vv	slaapplaats

2.3 Andere dieren

De volgende andere diersoorten werden tijdens de inventarisaties genoteerd:

<i>Soort</i>	<i>Datum</i>	<i>Aantal</i>	<i>Plaats</i>
Ree	27-3	4	Pl
	18-5	1	Vv
Haas	20-3	1	Pw
	27-3	2	Pl
	12-6	2	Pl
	12-6	4	noordzijde Vv
Eekhoorn	24-4	2	Pw
Bunzing	27-3	1	Pw
Hermelijn	24-4	1	grens Vv en Pl
Levendbarende Hagedis	29-6	enkele	westrand Pw
Beekjuffer <i>Calopteryx virgo</i>	29-6	2 m.	slootje aan westrand Pw

3. Bespreking van de resultaten

In hoofdstuk 1 is reeds opgemerkt dat de gegevens uit 1994 van bepaalde soorten niet zonder meer met die uit 1993 vergeleken kunnen worden door de verschillen in de spreiding en het aantal bezoeken. Zelfs als de onderzoeksintensiteit identiek is, dan nog is een vergelijking lastig. Op de eerste plaats heeft dit te maken met de natuurlijke fluktuaties in aantallen van jaar op jaar. Alleen langlopende onderzoeken kunnen daarom populatietrends aan het licht brengen. Op de tweede plaats is het van belang om het beheer van de gebieden bij te kunnen stellen op basis van de vastgestelde trends. De trends op de Pastoorsweijers en Visvijvers moeten daartoe echter gekorrigeerd worden voor de trends die in heel Nederland spelen: als een soort in heel Nederland achteruit gaat, kan dit erop wijzen dat de oorzaak van de achteruitgang buiten de invloedssfeer van het beheer valt. Nederlandse trendgegevens uit 1993 en 1994, die in het kader van het Broedvogel Monitoring Projekt (BMP) van SOVON worden verzameld, zijn nog niet gepubliceerd.

Hieronder zijn opmerkingen opgenomen over een aantal bijzondere broedvogels en enkele soorten waarvan de aantallen in 1993 en 1994 opvallend afwijken, mits we denken dat deze niet alleen te maken hebben met de verschillen in bezoekintensiteit. De opmerkingen moeten in het licht van de hiervoor genoemde kanttekeningen gezien worden.

Dodaars. Opmerkelijk is de terugval in 1994 op de Visvijvers: van 7 paren in 1992, 10 in 1993 tot slechts 3 in 1994. De komende jaren moeten uitwijzen op dit al of niet van tijdelijk aard is.

Woudaapje. Tot 1992 werd deze kleine reiger af en toe als broedvogel vastgesteld. In 1992 werd voor het eerst meer dan één paar gevonden: 2 op de Visvijvers en mogelijk 1 op de Pastoorsweijers. In 1993 waren wederom 2 paren op de Visvijvers aanwezig. Ondanks het feit dat het in Nederland uitermate beroerd met het Woudaapje gaat, waren in 1994 tot onze verrassing 2 paren op de Visvijvers en 1 paar op de Pastoorsweijers aanwezig. Daarmee is het onderzochte gebied waarschijnlijk het beste Woudaapjesterrein in Nederland.

Meerkoet. In 1994 waren op de Visvijvers aanzienlijk minder paren aanwezig dan in 1993. De reden hiervan is niet bekend.

IJsvogel. Verheugend was de ontdekking van twee simultaan bezette nesten bij de Pastoorsweijers. Eén nest was gegraven in een grote wortelkruit van drie omgewaaide berken. Op 29 mei werden jongen in het nest gehoord. Tijdens de controle op 12 juni werd niets gehoord, zodat aangenomen wordt dat de jongen uitgevlogen waren. Het andere nest bevond zich in een steil stukje van de Beekloop-oever. Op 24 april en 29 mei vloog een volwassen vogel uit dit nest. Omdat het nest hoog onder een overhangend stuk oever gegraven was, was het niet mogelijk om de inhoud met een zaklamp te controleren.

In januari en februari 1995 heeft de Vogelwerkgroep De Kempen, in overleg met Waterschap De Dommel en Natuurmonumenten, op verschillende plekken bij de Pastoorsweijers en Visvijvers steile wanden afgestoken. Vol spanning wachten we af of dit vruchten afwerpt.

Winterkoning. In 1994 werden aanmerkelijk minder territoria vastgesteld dan in 1993, ook op de Pastoorsweijers die in 1994 intensiever onderzocht zijn dan in 1993.

Nachtegaal. Op één doortrekker na werd geen enkele Nachtegaal gehoord, in tegenstelling tot 1993 toen er twee territoria bij de Pastoorsweijers waren. De soort wordt in de Kempen hoe langer hoe schaarser.

Blauwborst. Op de visvijvers is het aantalsverloop grillig: in 1990 4-5, 1991 2, 1992 3, 1993 6 en 1994 3 territoria. Aan de halvering van het aantal in 1994 ten opzichte van 1993 dan derhalve vooralsnog geen betekenis gehecht worden. Opmerkelijk genoeg komt de soort nog steeds niet voor op de Pastoorsweijers (met uitzondering van 1992).

Merel. In 1994 werden slechts 19 zangposten vastgesteld tegenover 30 in 1993. Deze afname werd ook op de Pastoorsweijers geconstateerd. De reden hiervan is onbekend.

Kleine Karekiet. Werd in 1993 reeds een uitermate groot aantal Kleine Karekieten vastgesteld, met 23 territoria op de Pastoorsweijers en 79 op de Visvijvers, in 1994 werd hier nog een schepje bovenop gedaan: op de Visvijvers kwamen we op maar liefst 103 ! Het verschil in beide jaren hoeft niet te duiden op een toename, omdat de vogels dermate dicht op elkaar zitten dat toevalsfactoren een rol gaan spelen. Omgerekend komt de dichtheid van de Kleine Karekiet op de Visvijvers in 1994 op zo'n 400 zangposten per 100 ha. Dergelijke dichtheden zijn uit de literatuur genoegzaam bekend, maar in de Kempen is het één van de allerhoogste.

Mezen. Opvallend is de afname in 1994 van Staartmees, Matkop, Pimpelmees en Koolmees. Voor een deel komt dat door de lagere onderzoeksintensiteit op de Visvijvers en Populierenlaan, maar vooral bij de Koolmees is de afname ook op de Pastoorsweijers duidelijk zichtbaar. De reden ervan is onbekend.

Bijlage: verspreidingskaarten van broedvogels in 1994